

พญาคนตาก

เรื่อง: นริศรา สุวรรณ ภาพ: ธัญชนก ดวงกางก้อ , อิศารัตน์ ทองคุ้ม

คำนำ

“บุญบั้งไฟ” หรือ บุญเดือนหก เป็นประเพณีที่จัดขึ้นในเดือนหกของทุก ๆ ปี โดยชาวอีสานมีความเชื่อเกี่ยวกับพญาแถนว่าเมื่อถึงเดือนหกเริ่มต้นการทำนาชาวบ้านจะจุดบั้งไฟเป็นการบูชาขอให้พญาแถนบันดาลฝนให้ตกลงมา ประเพณีบุญบั้งไฟเป็นกิจกรรมร่วมกันของชุมชนอีสานหลาย ๆ หมู่บ้าน หมู่บ้านเจ้าภาพจะปลุกโรงเรือเรียกว่า ผามบุญ ไว้ต้อนรับชาวบ้านจากหมู่บ้านอื่น เข้าของวันงานชาวบ้านจะร่วมทำบุญ ประกวดประชัน แห่และจุดบั้งไฟที่ตกแต่งอย่างงดงาม มีการแข่งฟ้อนกันอย่างสนุกสนาน และมีการแข่งปลัดขิกร่วมในชบวนอยู่ด้วยเสมอ โดยมีความเชื่อว่าเป็นการไล่ผีให้พ้นออกไปจากหมู่บ้าน และเร่งให้พญาแถนส่งฝนให้ตกลงมาโดยเร็ว

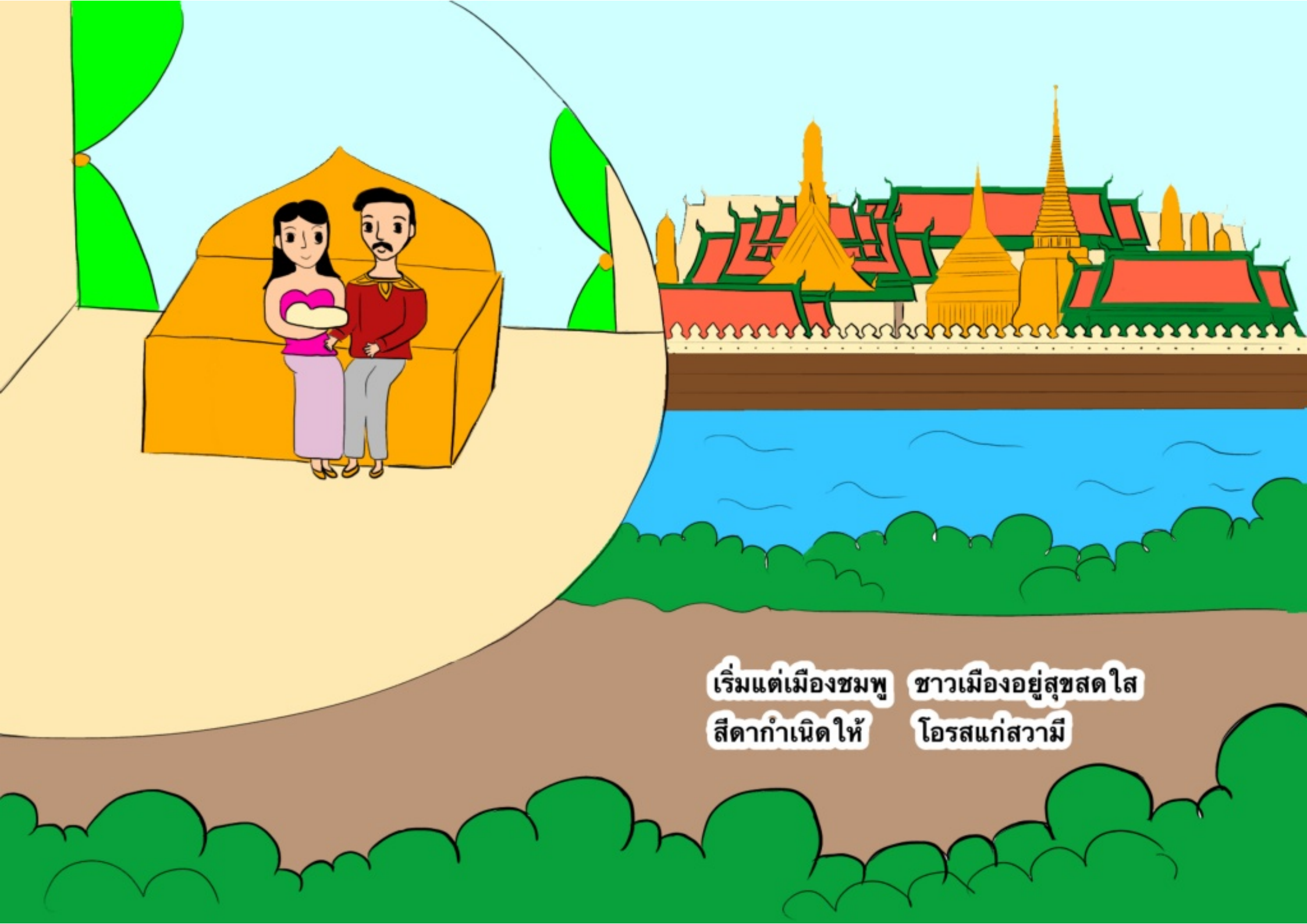
ด้วยจุดประสงค์ที่อยากอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมประเพณีเกี่ยวกับบุญบั้งไฟ อันเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของชาวท้องถิ่นอีสาน คณะผู้จัดทำจึงได้ประดิษฐ์นวัตกรรมในรูปแบบหนังสือนิทานขึ้น โดยการเล่าถึงจุดเริ่มต้นหรือที่มาของความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีบุญบั้งไฟซึ่งอ้างอิงจากนิทานพื้นบ้านของชาวอีสาน เรื่อง พญาคันคาก อันมีเรื่องราวเกี่ยวกับกษัตริย์ผู้ครองเมืองชมพูนามว่า พญาคันคาก ซึ่งได้ยกกองทัพเหล่าสัตว์มีพิษทั้งหลายขึ้นไปรบกับพญาแถนบนสวรรค์เพื่อขอให้พญาแถนบันดาลให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ซึ่งรูปแบบของหนังสือนิทานเล่มนี้ได้ประพันธ์ขึ้นโดยใช้กาพย์ยานี ๑๑ ในการเล่าเรื่อง เพื่อเป็นการบูรณาการให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

คณะผู้จัดทำหวังว่าหนังสือนิทาน เรื่อง พญาคันคาก ฉบับกาพย์ยานี ๑๑ เล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน สามารถเสริมสร้างจินตนาการ ให้ความรู้และให้ความเพลิดเพลินกับผู้อ่านได้ หากหนังสือนิทานเล่มนี้มีข้อผิดพลาดประการใด คณะผู้จัดทำต้องขออภัยมา ณ โอกาสนี้

ประเพณีเดือนหก มรดกถิ่นอีสาน
บั้งไฟงามตระการ ลือเล่าขานระบือไกล

เริ่มแต่เมืองชมพู ชาวเมืองอยู่สุขสดใส
สิดากำเนิดให้ โอรสแก่สวามี

พญาเอกราช

โอรสพระองค์นี้

แต่กลับเป็นตุ่มตอ

เรียกตามรูปธรรม

ทรงประหลาดฤทัยที่

ผิวกายมีดั่งทองคำ

ไม่ลออะละเอียดซ้ำ

ท้าวคั่นคากขนานนาม

พญาเอกราช

โอรสพระองค์นี้

แต่กลับเป็นตุ่มตอ

เรียกตามรูปธรรม

ทรงประหลาดฤทัยที่

ผิวกายมีดั่งทองคำ

ไม่ล่อละเอียดยั่ว

ท้าวคั่นคากขนานนาม

เมื่อโอรสเติบโตใหญ่ ประสงค์ได้พระชายางาม
แต่ด้วยรูปโฉมทราม พระบิดาจึงอับอาย
ค้นหากำเนิดไม่ย่อท้อ ตั้งจิตขอพรมั่นหมาย
ด้วยบุญมีมากมาย พระอินทร์จึงประทานพร

นางอุตรกรูทวิป

งามอ่อนทั้งเนตรกร

ท้าวคั่นคากถอดรูป

บิดายินดีให้

ตั้งประทีปงามสลอน

สายสมรงามวิไล

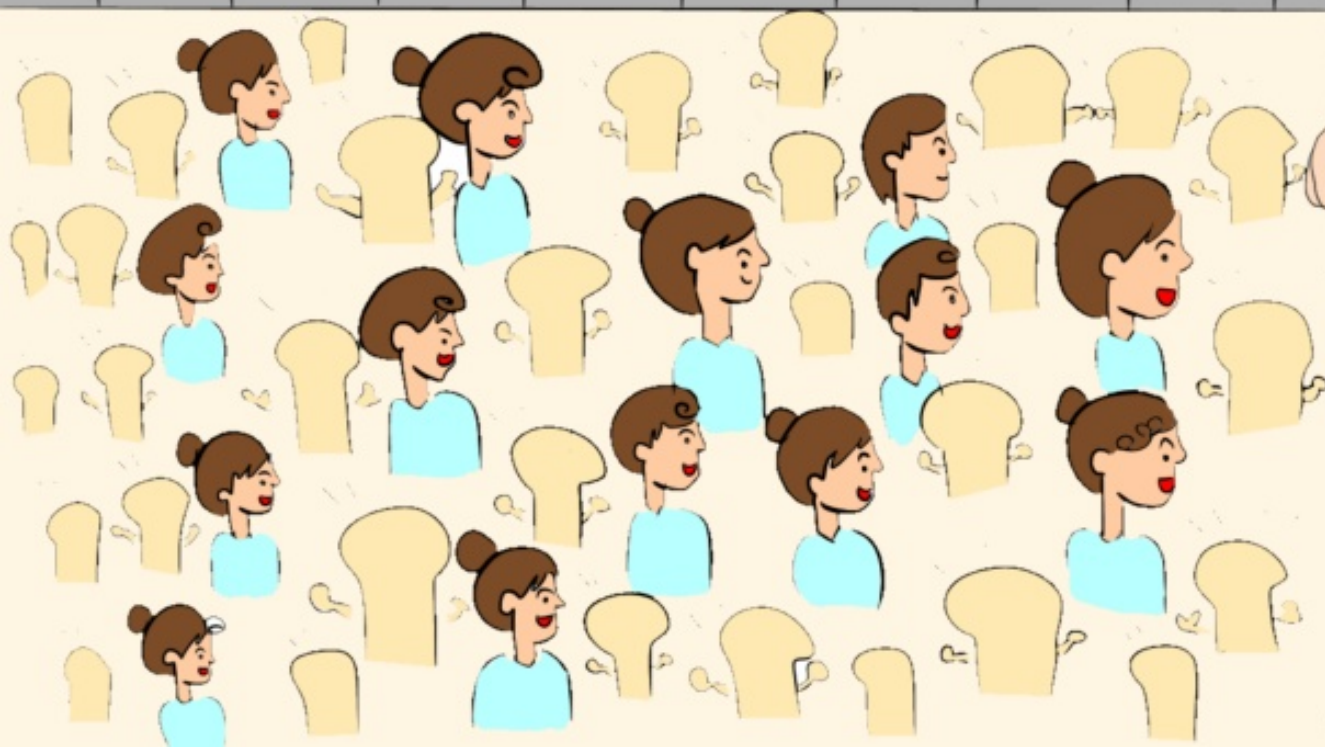
งามพร้อมพรูปพิสมัย

อภิเชกแต่งชាយา

ได้ขึ้นครองราชย์ต่อ
ผู้คนต่างพึ่งพา

เลือกลือล่อมมีเดชา
ส่งสวยให้พญาคนคาก

พญาแถนทรงโกรธ ทรงพิโรธเป็นอันมาก
สั่งหยุดพญานาค ไปให้น้ำแก่ชาวนา

จึงเกิดความแห้งแล้ง ข้าวหมากแพงเป็นหนักหนา
ชาวเมืองฟ้องพญา คันทากโปรดช่วยพินิจ

พญาคันคากจึง

ยกทัพขึ้นประชิด

ปลวกกินศัตรารัฐ

พ่ายแพ้ตะขาบแตน

เกณฑ์มดฝังสัตว์มีพิษ

ต่อสู้กับพญาแถน

มีอาจหยุดสัตว์หมีนแสน

ที่กัดต่อยไม้ปราณี

จึงต้องเจรจา

เมตตาประชาซี

พญาแกนสร้างลิม

คันคากพญาคุณ

จะจุดบั้งไฟใหญ่

เมื่อเห็นจิงตริตรอง

พญาแกนเห็นชอบ

แต่นั้นเป็นต้นมา

ขอพญาแกนเรื่องศรี

ประทานฝนตามฤดู

แลมีปลีมนำอดสู

ทูลเสนอข้อต่อรอง

เป็นสารให้แก่พวกพ้อง

ประทานฝนให้ประชา

จึงได้ตอบตกลงหนา

จึงได้มีบุญบั้งไฟ

เดือนหกของทุกปี ตามวิถีอีสานไทย
มีงานบั้งไฟใหญ่ ควรจะไปเที่ยวดูชม
มรดกอันล้ำค่า ด้วยศรัทธามานานนม
ทุกหล้าทุกคามคม ต่างชื่นชมประเพณี
โปรดจงธำรงไว้ เป็นสายใยแห่งวิถี
ดำเนินชีวิตดี คุณค่ามีภูมิปัญญา

เล่าเรื่องราวประเพณีบุญบั้งไฟหรือบุญเดือนหก กับเรื่องตำนาน
พญาแถน ร้อยเรียงผ่านบทกลอนกาพย์ยานี ๑๑ ที่มาของตำนาน
การขอฝนเอกลักษณ์อันโดดเด่นของชาวภาคอีสาน

